РЕЦЕНЗІЇ

ВІРТУАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИКИ І РЕЛІГІЇ В США ТА РОСІЇ

Рецензія на книгу: ***Добродум О.В.*** *Религия и политика в реальном и виртуальном пространстве (на примере США и России). – Одесса: Удача, 2011. – 352 с.*

Нещодавно книжкові полиці літератури з питань політики та релігії поповнились унікальним монографічним дослідженням О.Добродум "Релігія і політика в реальному та виртуальному просторі (на прикладі США та Росії)".

Монографія О.Добродум присвячена одній з актуальних проблем – дослідженню впливу сучасного віртуалізаційного процесу на релігійно-політичний простір, виявленню передумов, форм, наслідків інтенсифікації взаємозв'язку між світськими та конфесійними, реальними і віртуальними установами, ідентичностями та інституціями. Автор переконливо обґрунтовує мету дослідження – синтезування та концептуалізацію взаємин релігійного і політичного життя в США та РФ в їхньому реальному та віртуальному вимірі.

На матеріалах США і Росії у дослідженні виявляються тенденції віртуалізації релігійних і політичних відносин, констатується значне пожвавлення взаємозв'язків між релігією та політикою, що нерідко призводить до політизації релігії та клерикалізації політики. Взаємини між релігією та політикою набули нового відтворення в кібернетичних засобах масової інформації, вплив яких на ці відносини у реальному просторі, з одного боку, сприяє закріпленню певних тенденцій, а з іншого, – може сприяти появі нових форм цих взаємин.

Для України дослідження цих питань актуальне з огляду на те, що її релігійно-церковне життя, незважаючи на двадцятирічну незалежність держави, продовжує перебувати під відчутним впливом державних, політичних структур і релігійних центрів США і Росії.

Досвід правового регулювання державно-церковних і міжконфесійних відносин США та Росії, що вивчається й узагальнюється в монографічному дослідженні О.В.Добродум, є важливим з огляду на необхідність його використання в процесі оновлення законодавства про релігію та церкву, коригування політики української держави щодо релігії та церкви, уточнення національної моделі взаємин церкви і держави в Україні.

Застосування загальновизнаних методів наукового пізнання та фундаментальних принципів наукових пошуків українського академічного релігієзнавства дозволило автору встановити, що нині українськими вченими лиш означено проблематику віртуалізації політичного та релігійного життя. Відсутність комплексного аналізу взаємодії політики і релігії в реальному та віртуальному просторі свідчить про важливість усебічного доктринального осмислення цієї проблеми.

У монографії досліджується складний суспільний феномен, актуальність вивчення якого не викликає сумніву, про що свідчать численні розвідки світового та українського релігієзнавства. Дослідниці вперше серед авторів вдалося виокремити такий його аспект, який досі ще спеціально не досліджувався на належному науково-теоретичному рівні. Сучасною суспільствознавчою та гуманітарною думкою визнано залежність розвитку різних суспільних явищ від тих їх образів, які домінують у свідомості громадян. Визначаються також можливі напрями розвою цих феноменів, залежно від особливості стереотипів, які формують засоби масової інформації.

Автор монографії продемонструвала широку обізнаність з науковою проблематикою релігійно-політичних відносин, його специфікою, зумовленою складністю дослідження питань віртуалізації суспільного життя. Спираючись на значний філософсько-історичний матеріал, релігієзнавчо-політологічні джерела, дослідження класиків української та світової соціальної та гуманітарної науки, автор глибоко аналізує еволюцію такого явища, як віртуалізація релігії та політики. У результаті вона доходить слушного висновку про те, що Інтернет постає новим політичним релігійним інститутом з власними онтологічними, гносеологічними, логічними, етичними та естетичними властивостями і характеристиками.

Як стає зрозумілим зі змісту монографії, її авторкою здійснено філософсько-компаративістське дослідження релігії та політики у США та РФ наприкінці XX ст.,

проаналізовано віртуалізацію як конвергентний процес сучасного релігійного життя, окреслено роль протестантизму в політиці США та його віртуальну проекцію, показано становище православ'я в політичному житті Росії, описано електронну версію російського православ'я.

О.Добродум висвітлює місце католицизму в політичному просторі США та РФ, характеризує його онлайновий сегмент у цих країнах, фіксує політичні вияви ісламу в США та РФ, зокрема, у віртуальній проекції, розглянуто іудаїзм у США і РФ у політичному аспекті, експліковано його особливості у кіберпросторі, виявлено особливості функціювання релігійних меншин і нових релігій у США та РФ, розкрито специфіку їхньої віртуалізації, проаналізовано ідеї месіанізму в релігійно-політичному житті США і РФ у реальному та віртуальному режимі, процеси героїзації та дегероїзації президентів Дж.Буша-молодшого у США та В.Путіна в РФ у реальному та віртуальному просторі.

Теоретико-методологічною основою монографічного дослідження стали загальноприйняті принципи сучасного академічного релігієзнавства: позаконфесійності та толерантності, світоглядного і методологічного плюралізму, неупередженості та гуманізму, світськості та міжконфесійного діалогу, компаративності та незаангажованості, релігійного й ідеологічного різноманіття. Розкриттю сутнісних характеристик віртуалізації релігійного та політичного пейзажу значною мірою сприяли концепції інформаційного суспільства Д.Белла, М.Кастельса, М.Маклюена та ін.

Дослідження окреслених у монографії проблем взаємодії релігії та політики ґрунтується на верифікації твердження, згідно з яким «високі технології» постають викликом релігієзнавчій та філософській науці XXI ст., зумовлюючи появу нових філософських методів.

Варто віддати належне авторові роботи, яка загалом зуміла зорієнтуватись і розібратись у складному конгломераті концептуальних підходів філософів, релігієзнавців, культурологів, інформаціологів до проблеми віртуалізації релігійно-політичного життя. Можна погодитися з позицією автора щодо необхідності комплексного аналізу та систематизації наявних теорій інформаційного суспільства та віртуалізації загалом.

Безсумнівно позитивним є те, що автор намагається виробити свій власний підхід у дослідженні віртуалізації релігії та політики у США і РФ. Монографічна робота демонструє можливості впровадження віртуальної реальності у сферу релігієзнавчого дослідження, обґрунтовуючи необхідність аналітичних розвідок у цій царині.

Філософсько-концептуальне осмислення віртуалізації релігійного життя та його відображення у політичній сфері свідчить про те, що і релігія, і політика знаходять своє втілення у кіберпросторі, онлайновий сегмент усе помітніше впливає на релігійну та політичну дійсність, також і філософія, як і багато інших гуманітарних і соціальних наук, набуває віртуального виміру.

Ця праця важлива для філософів, політиків і політологів, з огляду на те, що взаємини між релігією та політикою набули нового вияву в кібернетичних засобах масової інформації, вплив яких на ці стосунки у реальному просторі може сприяти закріпленню тих або тих тенденцій, появі нових їх форм.

Практичне значення монографічного дослідження полягає і в тому, що узагальнені його матеріали можуть бути включені у навчальні програми основних курсів і спецкурсів з релігієзнавства, філософії, політології, журналістики. Матеріали дослідження будуть корисними й тим, хто безпосередньо займається практичним утіленням сучасного філософського змісту державно-церковних відносин, чи має можливість впливати на неї у світських і конфесійних засобах масової інформації.

Тож дослідження реального та віртуального відтворення релігійно-політичного життя в США та Росії заслуговує на якомога більшу увагу з боку не лише науковців, а й політичного та церковного істеблішменту.

_____

© **О.Шуба**